

strani jezici

5238

U ovom broju:

- Za jedinstveniji pristup stranim jezicima
- Optimalna forma akustičkog kanala u učenju stranog jezika
- Jedan prilog kontrastivnom proučavanju srpskohrvatskog i ruskog jezika
- Najznačajniji faktori lingvističke didaktike
- Radna bilježnica u nastavi stranih jezika
- Iz strane stručne literature
- Živa riječ
- Naša iskustva
- Kronika
- Naša pošta
- Prikazi knjiga
- Bibliografija

2

Casopis za unapređenje
nastave stranih jezika •
Izdaju Sekcija za strane
jezike Hrvatskog filološkog
društva i Školska
knjiga • Zagreb 1974.

Casopis izlazi četiri puta godišnje. Godišnja pretplata 40 d. Pojedini broj 10 d. Pretplate se šalju na adresu: **Školska knjiga**, Masarykova 28, 41000 Zagreb, Ziro račun broj 30107-601-103018

Glavni urednik:

Rudolf Filipović

Zamjenik glavnog urednika:

Antica Menac

Tajnik uređivačkog odbora:

Olja Perić

Članovi uređivačkog odbora:

Davorka Celmić (Naša iskustva) — Rudolf Filipović (Lingvistika i Diskusija) — Oktavija Gerčan (Naša iskustva) — Josip Jernej (Prikazi knjiga i Bibliografija) — Mirjana Jurčić (Metodika i Naša pošta) — Antica Menac (Lingvistika i Živa riječ) — Zlatko Muhvić (Kronika) — Miho Skljarov (Metodika)

Adresa uredništva:

Filozofski fakultet, Odsjek za anglistiku, soba B-013, Đure Salaja 3, 41000 Zagreb, telefon: 513-155, kućni 141

Tehnički urednik:

Željko Tomljanović

Lektor:

Mirko Cerovac

Korektor:

Marka Jakovljević

Tisak:

Grafički zavod Hrvatske Zagreb, Frankopanska 26

Sadržaj

Rudolf Filipović: Za jedinstveniji pristup stranim jezicima	81

Lingvistika

Damir Horga: Optimalna forma akustičkog kanala u učenju stranog jezika	85
Olga Brajičić: Jedan prilog kontrastivnom proučavanju srpskohrvatskog i ruskog jezika	92

Metodika

Mirjana Jurčić: Najznačajniji faktori lingvističke didaktike	101
Spiro Nakev: Radna bilježnica u nastavi stranih jezika	112
Miho Skljarov: Stajati ili ležati u ruskom	115

Iz strane stručne literature

G. V. Repkina: Pamćenje u nastavi jezika	121

Živa riječ

Shenandoah	132
Il pleut, il pleut bergère	133
Wenn alle Brunnlein fliessen	134
Уральская рябинушка	135
Bella, ciao	136

Naša iskustva

Stanka Pavuna: Obrada teksta »Зимняя прогулка«	138
Mirjana Došen: Neka iskustva stečena radom na projektu »Liverpool«	142
Blaženka Bubanj: Kako razviti sposobnost komuniciranja na stranom jeziku	145

Kronika	148

Naša pošta	153

Prikazi knjiga	155

Bibliografija	160

Strani jezici

God. III

1974.

Broj 2

ZA JEDINSTVENIJI PRISTUP STRANIM JEZICIMA

Jedan od problema koji se pojavljuju sve češće u posljednje vrijeme jest kako pristupiti stranim jezicima: pojedinačno ili skupno. To znači, da li treba strane jezike tretirati kao jednu skupinu koja ima zajedničkih elemenata, i to toliko zajedničkih da je opravdano pristupati im kao cjelini sastavljenoj doduše od različitih jedinica — pojedinih stranih jezika, ali dovoljno sličnih i povezanih nekim svojim osobinama; ili treba li svaki strani jezik tretirati posebno, bez povezivanja s drugima, pogotovo kad se radi o proučavanju nastavnih metoda i izrade nastavnih materijala.

Praksa je pokazala da među nastavnicima stranih jezika ima pristalica i jednog i drugog pristupa. To vidimo već kod udruživanja nastavnika u stručna udruženja gdje imamo višejezična (multilingvalna) i jednojezična (unilingvalna) društva. Jedni i drugi imaju svoje razloge i principe po kojima se udružuju i rade i vjeruju da pravilno rade. U izdavanju stručnih glasila javlja se ista podjela: postoje časopisi koji pokrivaju strane jezike kao jednu cjelinu, a tiskaju se i časopisi koji obrađuju probleme samo jednog stranog jezika.

Teško je zauzeti neki određen stav o tom pitanju i nije nam ovdje cilj da se opredjeljujemo za jedan ili drugi pristup. Iskustvo nam pokazuje da multilingvalna društva¹ i višejezični časopisi imaju svoj *raison d'être* i od velike su koristi nastavnicima stranih jezika. Unilingvalna društva² nastavnika jednog jezika također su dokazala svojom djelatnošću u vrlo kratkom periodu postojanja da su potrebna i korisna. Ta društva nikako ne štete multilingvalnim, pogotovo ako surađuju i ako dobro vrše onu funkciju za koju su osnovana. To isto vrijedi i za časopise koji su namijenjeni unapređivanju nastave samo jednog stranog jezika. I takvi su časopisi dosad već vrlo uvjerljivo potvrdili svoju vrijednost i osigurali svoje redovno izlaženje.

Iz toga slijedi da nijedan tip časopisa (pa ni društva) nema neke osnovne prednosti po tome da li pristupa materijalu koji obrađuje pojedinačno (jedan jezik) ili skupno (više jezika). Časopis se cijeni i ispunjava svoj zadatak po kvaliteti svoje suradnje i pristupu materijalu unutar okvira u

¹ Vidi: *Strani jezici*, I, Zagreb 1972, br. 1, str. 64; br. 2, str. 146 i 147; br. 3, str. 222; II, Zagreb 1973, br. 2, str. 156; III, Zagreb 1974, br. 1, str. 76.
² Vidi: *Strani jezici*, I, Zagreb 1972, br. 2, str. 146; br. 3, str. 221; II, Zagreb 1973, br. 1, str. 59 i 60, br. 2, str. 156.

Inv. br. 5238

koje je postavio svoj program. Bilo bi krivo kad bi se ti pojmovi miješali i sigurno bi bilo promašaja kad bi suradnici takvih časopisa zaboravili u kojim okvirima treba da se kreću kad pišu svoje priloge.

U časopisu našeg tipa (samo mu ime — *Strani jezici* — određuje okvire i pristup koji je multilingvalan *par excellence*, jer je u svoj program³ stavio ne samo žive strane jezike već i latinski i grčki) postoji opasnost da suradnici prijeđu okvire, koje takvi multilingvalni časopisi nužno moraju imati, i da pristupe obradi pitanja o kojima žele pisati previše unilingvalno, da ne kažem previše individualno, i da zaborave da su čitaoci našeg časopisa nastavnici pet, šest, a možda i sedam stranih jezika. Prema tim našim čitaocima imamo stanovite obaveze koje moramo slijediti što je više moguće.

Imamo doduše jednu rubriku koja je potpuno oslobođena »skupnog pristupa« našoj obradi, a to je »Živa riječ«. U njoj je svaki prilog automatski upućen samo određenom jeziku (zato su prilozi i tiskani na stranim jezicima) i teško je zamisliti da bi nastavnik nekog drugog stranog jezika našao u takvom prilogu nešto korisno za svoj rad u razredu ili direktno za svoja daljnje usavršavanje. Ali zato sve druge rubrike moraju voditi računa o složenom sastavu naših čitalaca. Kako? Zar može pisac priloga iz područja engleskog jezika voditi računa o problemima ruskog jezika? Ili: treba li se autor članka o nekom pitanju francuskog izgovora obazirati na čitaoca koji predaje njemački jezik i ne zna uopće francuski? Mogu li se u prikazu jednog djela koje obrađuje neko pitanje tipično za jedan jezik, dati informacije korisne za nastavnike drugih jezika?

Ta i slična pitanja predstavljaju krupan problem s kojim se nužno susreću redakcije multilingvalnih časopisa, a rješavaju ih više ili manje uspješno. I naša se redakcija bori s tim pitanjima i svjesna je težine problema koje ta pitanja nameću. Prerano je da se kritički osvrnemo već sada na naš dosadašnji rad u tom pravcu. Doći ćemo uskoro i do tog stadija kad ćemo morati proanalizirati svoj rad i s tog stanovišta. I tu ćemo pozvati na pomoć naše čitaoce i suradnike da u direktnom razgovoru sa njima ili preko pismene ankete saznamo do koje mjere naš časopis ispunjava svoj zadatak na tom planu.

Ipak već danas, na osnovu iskustva, ali i svojih vlastitih stavova i principa koje smo odredili već u pripremnom periodu pokretanja našeg časopisa, možemo ukazati na nekoliko problema o kojima treba progovoriti na vrijeme da bi se što prije uklonili kao problemi, da bi se o njima otvorila diskusija ako se ne mogu odmah izbjeći, da bi se na neke od njih ukazalo već sada, a da se u bližoj ili daljoj budućnosti pokrene akcija za njihovo prevladavanje. Uvodnik nije mjesto za rješavanje tih pitanja. Ovdje sada želimo samo ukazati na njih, postaviti zadatak da se o njima piše u našem časopisu da se s njima sukobimo i da ih što prije savladamo. Evo nekoliko takvih pitanja koja smo dosad uočili (ali to nikako nisu sva!): a) terminologija; b) literatura koja se citira; c) neinformiranost o dosada izvršenim radovima na polju stranih jezika.

Terminologija. Vrlo je bolno pitanje hrvatske terminologije u mnogim strukama, pa tako i na polju nauke o jeziku primijenjene na strane jezike. Problem naše hrvatske terminologije jedva da je dotaknut u našem radu. Smjeli pojedinci uvode svoje kovanice ili prevedenice koje mogu često

³ Vidi: *Strani jezici*, I, Zagreb 1972, br. 1, str. 1—3.

biti uspjele i prihvatljive, ali su ponekad porazne i neprihvatljive. Oni pisci koji smatraju da problem terminologije nije njihova briga pribjegavaju najjednostavnijem rješenju: kroatiziraju termine iz stranog jezika, pa se tako izlažu opasnosti da ih eventualno razumiju samo nastavnici tog stranog jezika, i to čak ne uvijek. Ako smo pristalice jedinstvenog pristupa, dužnost nam je da se služimo terminologijom koju će razumjeti velika većina naših čitalaca, a ne samo oni koji čitaju stranu literaturu kojom se služi autor toga članka. Evo samo jedan primjer (između stotine!): ako se u članku nađe termin *internalizacija pravila* (kroatizirano od engleskog *internalize, internalization*), sumnjam da će većina čitalaca znati da to znači nešto sasvim jednostavno na hrvatskom: savladavanje (usvajanje) pravila.

U časopisu našeg tipa treba izbjegavati upotrebu termina koji su zapravo kroatizirane riječi jednog stranog jezika a nisu opći termini, prihvaćeni kao internacionalne riječi. Moramo, dakle, težiti ujednačavanju terminologije koja se osniva na hrvatskim ili internacionalnim riječima za koje vjerujemo da će ih čitaoci razumjeti. Ako već uvodimo (jer nas na to goni nepostojanje bilo koje hrvatske riječi) kroatizirane termine iz stranih jezika, treba ih protumačiti u fusnoti, a vrijeme će pokazati da li su prihvatljivi i da li će ući u stručnu terminologiju područja stranih jezika. Taj princip, čini mi se, vrijedi za sva područja i već se često primjenjuje u drugim područjima.

Literatura. Ako pažljivo čitamo neke priloge tiskane u našem ali i u drugim časopisima koje su napisali istaknuti stručnjaci za poneki strani jezik, primijetit ćemo vrlo često da je literatura, na kojoj se osniva članak i koju autor citira direktno uz tekst ili na kraju članka, isključivo na jeziku ili usko vezana uz jezik koji je tom autoru struka. Djela napisana na drugim jezicima, koliko god bila važna ili poznata, ne citiraju se, bez obzira koliko bila relevantna za problem koji se obrađuje u članku. I što se sada događa kod čitaoca? Čitalac stručnjak za neki drugi jezik, kad pristupa takvom članku i vidi da je citirana literatura samo na njemu »tuđem« jeziku, automatski i nesvjesno osjeća neku odbojnost prema takvom članku, opredjeljuje se za »svoj« jezik, jer misli »to nije njegova uža struka« ili »to nije pisano za njega«, pa to »ne treba čitati«.

Tiskali smo dosad članke jedne i druge vrste. Nije lako biti verziran u literaturi na nekoliko jezika i služiti se njome u svom radu i u pisanju članaka. Ipak smatramo da svaki stručnjak iz jednog ili dva jezika može a i mora »zaviriti« i u druga jezična područja, da se informira što su o problemu koji obrađuje rekli stručnjaci za druge jezike. To čak i onda ako je problem o kojem se piše vezan uz samo jedan strani jezik. To nas je dovelo do trećeg problema: pitanja neinformiranosti.

Neinformiranost. To je, čini mi se, najčešći »griješ« ali i najnepotrebniji. Ima suradnika koji su u stanju da napišu vrlo dobre priloge i da uspješno analiziraju i vrlo teška pitanja iz problematike nastave stranih jezika, lingvističkog ili metodološkog aspekta. I što se događa? Cijeli je prilog prihvatljiv: problem je dobro postavljen, isto tako dobro analiziran i doneseni su ispravni zaključci. I to je u redu! Ali kad se takav prilog usporedi s onim što je dosad napisano i objavljeno u časopisima pa čak i u našem časopisu, ili se poveže s rezultatima radova i projekata koji su u toku, vidimo da autor ne samo ne citira izvore, nego nažalost nije upućen niti u radove svojih kolega.

To ne znači da ne predviđamo da dva i više autora naiđu na isti problem neovisno jedan od drugoga, pa da taj problem čak i riješe na isti ili sličan način. Ne! Ono što predlažemo jest povezivanje stručnog rada (barem onog u našoj zemlji), nadograđivanje na već postojeće rezultate ili uspoređivanje svojih iskustava i rezultata rada s tuđima koja su nam pristupačna.

Jer kako možemo razumjeti da kolege koji rade u našoj sredini ne poznaju ili ignoriraju rezultate postignute na području nastave stranih jezika po kojima je npr. Zagreb poznat i izvan granica naše zemlje, a na međunarodnim kongresima i u znanstvenoj literaturi citiraju se ti rezultati kao vrijedan doprinos metodi nastave stranih jezika. Citirati ne znači hvaliti, već samo registrirati nečiji rad. Kad netko iznosi neke rezultate kao svoje originalne bez citiranja drugih radova u kojima su izneseni isti ili slični rezultati, onda je to nedopustiva neinformiranost, koju nedobronamjerni mogu i drugačije tumačiti.

I na kraju da zaključimo. Treba se boriti protiv grupiranja čitalaca našeg časopisa prema jednom jeziku — njihovoj užoj struci. Problematika nastave stranih jezika dovoljno je široka da joj se pristupa ne s uskog, jednojezičnog, već sa što šireg višejezičnog stanovišta. Probleme treba postavljati i rješavati tako da se rezultati istraživanja i iskustvo pojedinih stručnjaka mogu primijeniti u širem smislu i na druga jezična područja. Autori članaka pored toga moraju paziti da u svom radu ne budu previše jednojezični, posebno u spomenuta tri osnovna elementa: terminologiji, literaturi i neinformiranosti.

Mjeseca lipnja 1974.

Rudolf Filipović
glavni urednik